

Prügi ja mõtlemine.

Ma tahan rääkida kahest prügi aspektist meie teadvuses: 1) prügist kui representatsioonist või mõistest inimese peas. 2) Mõtetest kui prügist.

Kuid kõigepealt tahaks ma öelda, et mõistan täiesti kui minu järgnevad mõtted tekitavad teatavat vastuseisu ja segadust. Sest esiteks ei toetu ma oma seisukohtade esitamisel kellegile ja teiseks pole minu mõtted uuringutega verifitseeritud ja võivad irriteerida, kirjeldades sisetunnet. Väidan muuhulgas näiteks, et teadus prügistub ja nõndanimetatud „teadusliku“ loogika aluseks on tegelikult emotsioonid ja et üleüldse mõtleme me tunnetega. Isegi matemaatiline mõtlemine! Et meile ainult tundub, et $2+2=4$ jne. Et natukenegi kellegile toetuda, ja tausta selgitada võin öelda, et minu mõtted on teatud mõttes seotud Immanuel Kantiga, kes olevat öelnud: „et kui me maailma tajume sellisena, nagu me teda tajume, siis see ei tähenda, et maailm tegelikult ongi selline. Hoopis meie mõistus on selline, et me ei saa maailma teisiti tajuda.“ (Nii et mind võiks lugeda idealistiks. Teisalt olen ma vist natuke ka radikaalne empiirik nagu William James, kuid sealjuures pean end ka radikaalseks subjektivistiks. Seega kui mu vaated tunduvad sobimatutena ja arusaamatutena, siis on see meie maailma vaateline erinevus ja me ei peagi ühte moodi maailma mõistma.

Mõned teesid.

Baasväited: Me elame ja toimime mitmes maailmas korraga. Igale välisele maailma objektile – konkreetsele või abstraktsele, vastab ettekujutus sellest objektist meie peas. Nii on meil „kaks“ maailma – reaalne maailm ja kirjeldav/kirjeldatav maailm. Püüdes välist maailma kirjeldada, loome me mõisteid, defineerime neid ja otsime seoseid erinevate mõistete vahel ning tekitame kirjeldav/kirjeldatava maailma oma peas. **Maailm projitseerub meie tajude kaudu teadvusse → tekib Sisemine maailm ehk M^i , kus tajudele lisanduvad veel varasemad teadmised ning nendega seotud emotsioonid; seejärel projitseerime me tajutud pildi uuesti tagasi maailmale → tekib Tajutud maailm M^T . Sisemine maailm on oma olemuselt alati afektiivselt värvitud, sest põhineb tundmisel ja tunnetel. ($Tajud \rightarrow M^i \rightarrow M^T$). Tegelikku maailma me ei tea, me teame ainult seda osa, mida meie meeled suudavad haarata.**

Rääkides ükskõik millest, prügist või arvudest, riikidest või kunstist – väljendame me oma arusaama sellest objektist, ehk me räägime ainult oma peas olevast ettekujutusest M^i .

Probleem on, et kuna me projitseerime selle sisemise pildi uuesti välja, siis meie meelte jaoks $M^i = M^T$. Me unustame sisemise objekti ära, sest me samastame oma peas olevat ettekujutust maailmast maailmaga. Näiteks ütleb tasuta liinil sõitev bussijuht reisijale, et kas te tõesti tahate maksta? Jah, tahan küll! No siis võite pärast maksta. Hiljem, bussireisi lõppedes tuleb välja, et bussijuht tegi nalja. Reisija aga on terve sõidu aja kogunud/kogenud solvumist ja seadnud fotoaparaadi valmis, et bussijuhti pildistada/filmida ja anda nii oma tunnetele rohkem kaalu ja bussijuhile räigete solvangute eest kätte maksta. Ta tundis, (talle tundus?) oma varasemate kogemuste pealt inimestega suhtlemisel (olles kas siis tundnud teatavat alaväärsust terve elu, või on püütud temaga nalja visata aga ta ei ole ka varem naljast aru saanud ning tal on kujunenud teatav „paranoidne“ hoiak – valmisolek näha, et talle liiga tehakse), et bussijuht püüdis teda alandada. Skandaal on alanud, reisija M^i on saanud M^T . Kuna ta räägib kõvasti, kuulub nii öelda „ajalooliselt ahistatud“ inimeste gruppi, siis ei saa justkui kahelda, et bussijuht ahistas.

Kui me räägime prügist, siis tundub meile, et me räägime välisest, konkreetsest objektist (ja me räägime tõesti ka sellest välisest!) aga räägime eelkõige enda ettekujutusest. Sama kehtib ka kõige muu kohta. Järgnevas püüan ma rääkida mitte välistest objektidest vaid sisemise maailma objektist M^i -st. Seda on keeruline teha, sest sisemise maailma objektidest ei saa rääkida ilma neid nimetamata, nimetades aga ilmub meie „vaimusilma“ ette juba mingi konkreetne ettekujutus, mis on seotud „välise“, „reaalse“ objektiga.

Püüdes defineerida prügi kui midagi konkreetset – määratleme me vaid (Kantile viidates) „prügi meie“ jaoks. „Prügi iseenesest (P^i)“ jääb meile hoomamatuks. Ehk, me võime rääkida prügist toas, prügikaladest, infoprügist, mõtteprügist jne kuid P^i jääb siiski tabamatuks.

Sama kehtib ka kõikide teiste mõistete ja kontseptsioonide puhul. Me võime „välises maailmas“ defineerida mõnda asja väga konkreetset, näiteks mõistet Meeter – „1 meeter on pikkus, mille läbib valgus vaakumis 1 / 299 792 458 sekundi (s) jooksul“ (Wikipedia), (kusjuures sekundi määratlemisel on aluseks võetud tseesium-133 aatomi häirimata põhioleku ülipeenstruktuuri kahe energiataseme vahelise ülemineku sageduse $\Delta \nu$ Cs fikseeritud arvvaartus 9 192 631 770, ühik Hz ehk s^{-1}). Tavainimesele ei ütle see midagi.

Lisaks on see kokkulepe tõenäoliselt ajutine, sest ajaloos on meetri definitsioon (kokkulepe) mitu korda muutunud. Ometi on meeter meie kõigi jaoks suhteliselt konkreetne ja arusaadav mõiste (definitsioonist sõltumata) ning me isegi ei märka kuidas temaga meie emotsioonid seonduvad. Aga enamasti nad kaasuvad, sest meetri tähtsus ja suurus sõltub sellest, millega ta subjektiivselt parajasti seotud on. On see „alla meetri mees“ või meetrine kala. Paljud muud asjad on märgatavalt keerulisemad.

Kõik objektid (pertseptid) meie meeltes on oma olemuselt kobarmõisted, mida võib kirjeldada matemaatiliselt hulkadena. Me ainult tajume neid singulaarsete, eraldi seisvate konkreetsete objektidena.

1)Kuidas määratleda prügi? Üks võimalus prügi defineerida on teha seda läbi vastandite. Prügi on väärtusetu ja tähtsusetu ehk siis olulise ja tähtsa vastand. Mona-Lisa ei ole selgelt prügi.

Teine võimalus prügi määratleda, defineerida või seletada on erinevate sünonüümide kasutamine. Prügi on praht, sodi, puru. Kõik need – prügi, praht, sodi, puru ja nii edasi on omavahel kuidagi seotud, kuid siiski natuke erinevad mõisted.

2) Eristades konkreetset „välist“ prügi, mida me kirjeldame, ehk „prügi meie jaoks“ ja prügi kui mõistet, konstrukti, representatsiooni meie peas – prügi „kui asja iseenesest“ (Prügiⁱ), põrkume me raskustele, sest me saame prügiⁱ määratleda vaid läbi konkreetse prügi. Me määrame „prügi“ subjektiivselt, meeltes tekkiva kujundina, sest see, mis on ühe jaoks väärtusetu võib samas olla teise jaoks väärtus? (ühe mehe vana on teise mehe uus jne.) Kõik võib olla prügi (vähemalt kellegi jaoks) – Prügiⁱ on subjektiivne konstrukt, meie peas tekkiv kujund, representatsioon või mõiste ja igaühe jaoks on see tõenäoliselt natuke erinev. Me võime kokku leppida, et Prügi on suure ja tähtsa vastand. Kuid iga konkreetne katse prügiⁱ täpsemalt vaadata, viib prügi lähemale vaatlusele ja konkreetse prügi juurde. Kas prügi on võimalik ka objektiivselt määratleda? Iga kord kui keegi defineerib „prügi“, defineerib ta tegelikult subjektiivset teadmist prügist. Oma representatsiooni prügist. Selles haledas katses prügi kui nähtust defineerida võib märgata aga mõnda mõtlemise seaduspära.

3)**Mõtlemise dihhotoomilisus.** Määratledes prügi kui midagi, mis vastandub väärtuslikule ja olulisele, defineerime me mingil määral mõlemat. Nii moodustavad prügi ja oluline meie peas teatava telje. Ühes otsas on kõige tähtsusetum prügi ja teises otsas kõige väärtuslikum maailmas. Iga konkreetne prügi (või väärtus) paigutub sellel teljel kuhugi.

Suur osa meie maailmast on sama moodi dihhotoomiline. Noor/vana; mees/naine; hea/halb; kallis/odav; edasi/tagasi ja nii edasi, jne. Ja panete tähele – suupärane on öelda neid asju teatavas järjekorras – halb/hea ei kõla nii hästi. Ilmselt peegeldab see meie mõtlemise eripära kuid ma ei hakka siin spekulerima, miks see nii on, kuigi mingid mõtted mul on, nagu ilmselt teilgi.

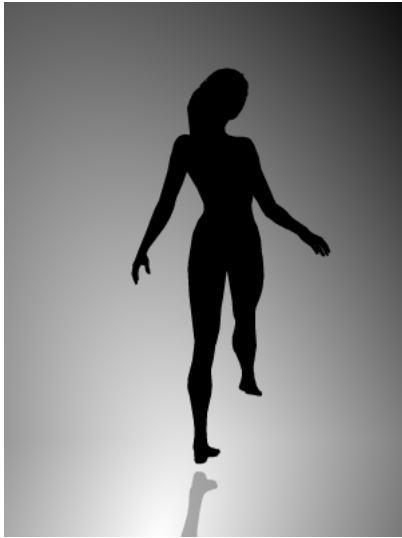
4) **Dihhotoomilisuse vältimine mõtlemises. Meie teadvus otsib alati seaduspära ja püüab üheselt määratleda, millega on tegemist.** Dihhotoomilisus toimib mitmel tasandil üheaegselt. Ema/isa; Hea ema/Kuri ema (kasuema). Paradoksaalselt on nii, et määratledes midagi ühtepidi, teine pool justkui kaob. Teistpidi keerates on jälle esimene kadunud. Me võtame oma hetketaju absoluutse suurusena ja ei suuda tervet telge tajuda.

Heaks näiteks on optilised illusioonid. Kas pildil on vana või noor naine?

Jooned pildil tekitavad meis taju, et tegemist on pildiga. Vanade kogemuste põhjal tunneme me sellel pildil ära kord noore tüdruku, kord vana naise. Kui me parajasti tajume ühte, siis ei näe teist. Siin me suudame seda taju eripära seletada optilise illusiooniga ja aktsepteerime fakti, et keegi võib tajuda teistsugust pilti. Kuigi me usume, et pildil on kujutatud korraga mõlemad naised, näeme me vaid ühte ja see tekitab mõningast hämmeldust esimestel kordadel. Ehk pilt naistest projitseerub tajude kaudu teadvusse → lisanduvad varasemad teadmised, et selline on noor või vana naine ja tekkib Sisemine maailm ehk M^i ; seejärel projitseerime me tajutud pildi uuesti tagasi maailmale → tekkib Tajutud maailm M^T - tegemist on kahe naise ambivalentse pildiga.

Keerulisem objekt – keerlev naine. Kummale poole see naine pöörleb – päri- või vastupäeva?

Siin on meil raskem aktsepteerida seda, et samaaegselt võib see naine kellegi teise jaoks pöörelda teistpidi.

Meie meelte jaoks on iga meie meeltes („vaimusilmas“) tajutav Objekt $O^i = O^T$ ja me ei saa aru kuidas keegi näeb teisiti. Kui me mõtleme kellestki või millestki, siis on meie vaimusilma ees vastav O^T – me tajume selgelt mida me mõtlesime ja eeldame, et teine tajub sedasama. Kuid O^i võib omada määramatu hulga muid reaalselt tajutavaid võimalusi.

Näiteks Uks. Mõeldes uksele, võib igaühe meeltesse tõusta täiesti erinev uks.

Ütleme, et tegu on aidauksega – kohe tõuseb meeltesse teine kujund. Kui ma palun Antsul valvata minu aidaust, siis me mõlemad ja ka kuulajad peaksid aru saama, millest on jutt.

Need, kes aga teavad rahvapärimust Kaval-Antsust – teavad, et Kaval-Ants võttis ukse aida eest ära, et paremini valvata ning heitis selle peale magama. Nõnda jättis Kaval-Ants aga aida valveta. Meil kõigil on oma subjektiivne ettekujutus A^i aidauksest ja selle valvamisest.

Oma sisekaemuse pidamine ainutõeks toob kaasa ka meie mõistmatuse näiteks selles, miks paljud venelased aru ei saa, et putler natsina käitub ja Venemaad häbistab. (Ja samamoodi ei saa nemad jälle aru kuidas meie ei näe, et Ukraina natsismi ülistab!).

Me ei näe kunagi maailma tervikuna, vaid ainult „asja meie jaoks“!

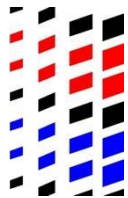
5) **Kvaal.** Et mõista representatsioonide subjektiivset olemust, näib olevat mõistlik meenutada filosoofilist mõistet "kvaal", mis tähistab subjektiivset määramata tunnetust millegi suhtes. Termin kvaal (inglise keeles „qualia“) võeti filosoofias kasutusele Charles Sanders Peirce'i poolt 1866. aastal. Kaasaegsema arusaama sellest pakkus aga Clarence Irving Lewis, kes kirjutas: "*On olemas äratuntavad kvalitatiivsed tunnused, mis võivad*

korduda erinevates kogemustes ja on seega omamoodi universaalid; ma nimetan neid "kvaalideks". Kuigi sellised kvaalid on universaalid selles mõttes, et nad on äratuntavad ühest kogemusest teise, tuleb neid eristada objektide omadustest. Nende kahe segiajamine on iseloomulik paljudele ajaloolistele arusaamadele, samuti praegustele olemusteooriatele. Kvaalid on otseselt intuiitiivsed, antud ja ei ole võimaliku eksimuse objektiks, sest nad on puhtalt subjektiivsed". (Lewis, 1929)

Kvaalid viitavad aistingukogemuse subjektiivsetele omadustele, näiteks objekti värvusele või maitsele, mis erinevad objekti füüsilistest omadustest. Illustreeriv näide kvaali kohta on punase värvusega seotud subjektiivne "punasuse" tunne. See on isiklik, sisemine kogemus, et me tajume midagi punasena. Teise näite võib leida kohvi valdkonnast. Kuigi kohv võib hõlmata erinevaid vorme, sealhulgas jooke, maitseid, lõhnu või kohviube, on kõik need erinevad elemendid seotud ja liigitatud üheainsa "kohvi" nime alla.

Selleks, et kohvi saaks sellisena käsitleda, peab tal omama teatud profiili, mida võiksime kirjeldada kui "kohvilisust". See kohvilisus kujutab endast kohviga seotud kvaali. See kvaal ei ole aga kohvi objektiivne omadus, vaid subjektiivne kogemus, mis tekib meie mõtetes. Lisaks võib väita, et igal inimesel võib kohvi kvaal olla veidi erinev, mis põhineb tema unikaalsel maitasel, teadmistel ja muudel teguritel.

Täpselt samuti on meil prügilisuse kvaal – me ei oska määratleda kuidas, aga ometi on midagi ühest hetkest meie jaoks prügi. Meie teadvus püüab alati määratleda – millega on tegemist?

Millega on tegu? Kui me anname tähenduse, siis ei ole tegemist enam prügiga. **Tähendus määrab meie tunde. Tunne määrab tähenduse.** Me tunneme, et miski on prügi, või miski ei ole prügi.

6) Alates Aristotelesest on otsitud Tõde. Aristoteles oli üks esimesi, kes püüdis defineerida tõe. Aristotelese loogika ütleb: iga propositsioon (väide) on kas tõene või väär ja et igal propositsioonil on kaks olekut. Tõene või vale. Matte Blanco on nimetanud seda bivalentseks loogikaks, sest Aristotelese loogika järgi on väited kas õiged või valed ja vahepealseid võimalusi justnagu ei ole (Matte Blanco, 1975).

Selle loogika järgi peaks maailm olema objektiivselt mõõdetav ja analüüsiv. Seda loogikat kasutatakse matemaatikas ja seega ka teaduses väga laialdaselt. Kui miski ei ole selgelt piiritletav ja kontrollitav, siis on see justkui ebateaduslik ja ei kuulu loodusteaduste valdkonda.

Loogika, et iga väide peab olema kas õige või vale, toob kaasa mitmesuguseid paradokse ja lükkab hermeneutika loodusteadusest välja. (Mida ei saa mõõta, see on „tõelise teadlase“ jaoks prügi. Sellest loogikast tulenevad väited nagu - Kognitiivne psühholoogia on ainuke tõeline psühholoogia, sest siin saab mõõta. Psühhoteraapia on soolapuhumine, sest mõjureid ei saa täpselt mõõta. Jne.) Hiljem on taolisest absolutismist tõe suhtes loobunud ja William James pakub välja tõe kohta järgmise postulaadi: „*Tõesed ideed on need, mida me saame omaks võtta, kehtestada, tõendada ja verifitseerida. Väärad ideed on need, mida ei saa*“. (Akadeemia 1997, lk.1704)

Verifitseeritavus on muutunud uueks jumalaks. Kui me ei suuda mõnda asja mõõta, siis see justkui ei ole teaduslik. Tunne on teadusest välja lükatud, me peame määrama ja mõõtma, mis on punane, kohv või prügi. Kvaal (talupoja tarkus) on kõrvale heidetud.

7) Emotsionaalne loogika. Duaalsuse printsiibist lähtudes peaks olema Aristotelese loogikal ka vastand – Mitteloogika ehk tunne või emotsionaalne loogika. (Tunne on isegi paljude psühholoogide poolt kõrvale tõrjutud nähtus, nendest püütakse lahti saada ja maailma tajuda emotsioonitult. Äärmisel juhul on lubatud nn. positiivsed emotsioonid)

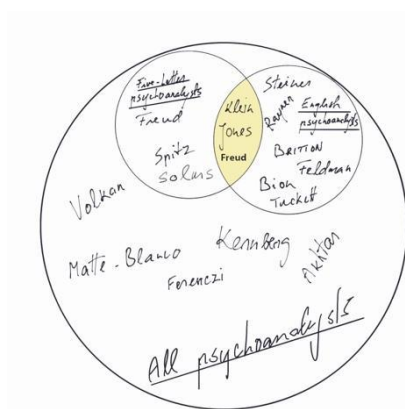
Ma nimetaks seda siiski parema meelega Assotsiatiivseks loogikaks, aga võin kasutada ka emotsionaalse loogika või tundeloogika nime. See on subjektiivne loogika, mis toimib meie meeltes.

Assotsiatiivne loogika loob seoseid ja annab tähendusi. Assotsiatiivse loogika põhireegel on, et kui miski on piisavalt sarnane tõe, siis on see tõde. Või kui miski on piisavalt sarnane valega, siis on see vale. (Vähemalt meie psüühika jaoks on see nii!) Vastandina Aristotelese loogikale, mis on üles ehitatud eristamisele, on emotsionaalne loogika üles ehitatud kaasamisele ehk seostamisele ning matemaatiliselt võib seda kirjeldada hulgateooria mõningate reeglit järgi.

- Proovime seda kirjeldada „punase“ näitel – kõik punased asjad kokku moodustavad Punasteⁱ hulga (kasutan siin jälle seda Asi Iseenesest märkiⁱ, et viidata meie meeles olevale nähtusele). Mõned nendest asjadest on punasemad, teised vähem, kuid neid seob see, et need on punased. Sedasi vaadates saab Punaste hulka panna erinevad punase toonid aga ka punased esemed ja nagu punalipu, ning sealt edasi ka

kommunistid ja muud punased. **Ehk meie assotsiatsioonid tekkivad just hulkade ühisosa kaudu.**

- Kui koolipoisil paluda nimetada mõni arv, siis võib ta nimetada suvalise arvu 7; 3,14159 või 2023, aga ta võib öelda ka seven või pii. Vähe sellest ta võib öelda ka lihtsalt „arv“. Järelikult kehtib hulgas reegel – **kõik hulga A¹ liikmed on võrdsed üksteise ja hulga nime suhtes**. Kõik arvud on erinevad, aga samas on nad võrdsed hulga nime suhtes. Tegelikult on ka arvud – näiteks 2 hulga, kuigi me tajume neid konkreetsete singulaarsete objektidena. Number 2 tähistab vahemikku, mida me peame kaheks.
- Iga Mentaalne hulk on määratud vaid oma nimega aga tema liikmete arv on määramatult suur – kogu vastava hulga kvaale on selle hulgaga seotud.
- Kõik Mentaalsed objektid ehk representatsioonid on oma olemuselt hulgad. Olgu selleks siis arvud, mingid isikud või nähtused. Mentaalse representatsiooni ⁱ vormis moodustavad nad hulga ja omavad vastavat kvaalet.
- Mentaalsete hulkade abil toimub näiteks ristsõnade ja isegi süllogismide lahendamine. Et leida vastus ristsõna küsimusele, kes on 5 tähega Inglise psühhoanalüütik, tuleb moodustada psühhoanalüütikute hulk, eristada alamhulga Inglise psühhoanalüütikud ja 5 tähega psühhoanalüütikud ning õigeid tähti sisaldavad nimed.

- Mentaalsete hulkade kvaalede kaudu tekkivatel seostel põhinevad metafoorid ja naljad.
- Samuti on võimalik QQ reegli abil kirjeldada, miks vanad inimesed näiteks hakkavad laste nimesid sassi ajama, aga ei kasuta võõraste laste nimesid vaid oma laste või lastelaste nimesid. Kui vanaema ees on üks tema kümnest lapselapsest, siis võib ta kutsuda last erinevate lapselaste või laste nimedega (aga samas säilib lapse soole omane nimi).

- Ka on teada nähtus, kus teatud neuroloogiliste häirete puhul hakkab inimene kasutama valesti mõisteid Eile – Homme või Vasak – Parem.
- **Mentaalsed Objektid (MOⁱ) meie peas „salvestavad“ temaga seotud emotsionaalsed seosed.** Emaⁱ on MOⁱ, mis salvestab nii toitmise, hoidmise, helluse, õhtuse unelaulu kui ka karistamisega ja emotsionaalselt kättesaamatu olemisest tingitud seosed. Positiivsed emotsionaalsed seosed on seotud Hea Emagaⁱ ja negatiivsed Paha Emagaⁱ ehk Võõrasemaga.
- **Objektiga seonduv teatav emotsionaalselt ülekaalukas fakt „värvib“ vastava MOⁱ ja määrab emotsionaalse suhtumise.** Ukraina sõda määrab suhtumise Venemaasse ja venelastesse, Hitleri olemus määrab ära ka suhtumise tema akvarellidesse. Prügi seotus rämpsuga määrab ära teatava halvustava

8) Me tajume maailma lähtuvalt oma subjektiivsest emotsionaalselt määratud vaateviisist ehk nartsissistlikult. Igal inimesel on oma emotsionaalne, subjektiivne loogika, sest ta on oma maailma keskpunktiks.

9) Kõik MO^{i-d} on subjektiivse emotsionaalse loogika järgi tajutud objektid.

Ilmselt üks tuntumaid Aristotelese loogikast tulenevaid paradokse on valetaja paradoks: kui keegi väidab, et ta valetab alati, kas ta räägib tõtt või valetab? Kui ta räägib tõtt, siis kuidas saab ta olla valetaja? Kui ta valetab, siis ta ju räägib tõtt! Me tahame jõuda ühesele järeldusele – kas inimene valetab või räägib tõtt?! Nende jaoks, kes väldivad ambivalentsust, on liiga palju segadust.

10) Meie sisemises emotsionaalses loogikas kehtib nii öelda Pardi reegel: "Kui see näeb välja nagu part, ujub nagu part ja prääksub nagu part, siis on see tõenäoliselt part".

(Tegemist on abduktiivse arutluse vormiga. Erinevalt deduktiivsest arutlusest annab abduktiivne arutlus usutava järelduse, kuid ei kinnita seda lõplikult. Abduktiivsed järeldused ei kõrvalda ebakindlust ega kahtlusi, mida väljendatakse taandumistingimustes nagu "parim võimalik" või "kõige tõenäolisem".

Kui deduktiivne järeldus läheb üldiselt üksikule – näiteks: Kõik inimesed on surelikud. Sokrates on inimene. Järelikult on Sokrates surelik. Siis abduktiivne järeldus on vastupidine ja võib tuletada üksikult üldise – Kui Sokrates on surelik ja Sokrates on inimene, siis on kõik inimesed surelikud.)

11) Teadus on püüdnud lähtuda Aristotelese loogikast, tegelikult on sinna sisse imbutud emotsionaalne loogika ja statistika kasutamine on selle ilmne näide. Iga arvu saame me vaadelda huljana. Ka matemaatilised mõisted on tegelikult „keskmised“ ehk mõnes mõttes statistilised mõisted. Arv 2 on vaid enam-vähem 2. Tegelikult on ju ümmardatult 2 igasugune arv, mis on 1,5 ja 2,49 vahel.

$2+2 = 4$ tundub väga selge ja vääramatu loogiline järeldus. Kuid kui me vaatame seda tehet lähemalt, siis see on vaid ideaaljuhul nii. $1,59 - 2,49$ on kõik ümmarguselt 2. Kaks või kolm pisikest õuna on tihti väiksemad kui üks suur. Üks suuuuur õun ja üks pisike õun annavad meile statistiliselt kokku kaks õuna. Kuid keskmise kaalu järgi on neid õunu äkki rohkem? Õuntega on segadus aga matemaatikaga peaks ju lihtsam olema. $2,1 + 2,1 =$ ümmarguselt 2, kas pole?

Aga siis tekib segadus, sest $2,3$ (enam-vähem 2) + $2,4$ (enam-vähem 2) = $4,7$ ehk ümmarguselt 5. (Ma tean, et matemaatiliselt tohib ümmardada alles lõpus, aga need on näited selle kohta, et 2^i on tegelikult hulk.

11) Me jagame maailma järjest detailsemaks ja muudame selle „prügiks“. Me oleme „matemaliseerinud“ kõigepealt teaduse ja sealt edasi püüame läbi matemaatika kirjeldada ka kõike muud – majanduse ja armastuseni välja. Matemaatika on muutunud meie usutunnistuseks. Matemaatika on läinud nii „täpseks“ ja „peeneks“ et on võimalik tõdeda.

Matemaatika on muutunud prügiks.

12) Inimkonna ajalugu maailma mõistmisel on detailsemaks ja süvenenumaks muutumise ajalugu. Üldised reeglid ja teadmised muutuvad tänu teadusele järjest täpsemaks ja nüansirikkamaks. Oma osa on selles loomulikult matemaatikal ja deduktiivsel loogikal – me oleme olemasolevate teadmiste ja arusaamade põhjal sünteesinud uusi teadmisi ja teooriaid. Universaal olla on järjest võimatum, sest iga valdkonna kohta on nii palju uusi teadmisi ja erinevaid teooriaid, et neid kõiki hallata on võimatu. **Teadus on prügistunud**

Prügi:

1) Prügi on samasugune **MOⁱ** nagu kõik teisedki. See on subjektiivsete emotsioonide pealt määratud objekt. Meie peas on „prügi kvaal“, lapsest saadik arenenud arusaam, mis on prügi. Matemaatiliselt saame me seda kirjeldada Huljana.

- a. Kui enamus peab prügiks, siis see on prügi. Järelikult on see teatud mõttes kokkuleppeline ja „statistiline“ mõiste (statistiline enamus aktsepteerib teatavat asja prügina ja ei püüagi täpsemalt defineerida).
- b. Või teisiti öeldes, prügiⁱ on emotsionaalse loogika reeglitele alluv mõiste, sest me klassifitseerime midagi prügina, kuna **me tunneme, tajume seda prügina**. (Pardi reegel)
- c. Prügi – olles seotud rämpsu ja mittevajalikuga, on midagi, millest on vaja lahti saada ja mis on paha.
- d. **Uus definitsioon.** Prügi on vajaliku asja tähtsusetu osa, ilma milleta me saame hakkama. Reaalsus on selline, et duaalsuse reegli järgi on prügi ja äärmiselt olulised asjad vastandid „prügisuse“ või „olulise“ teljel. Ükskõik kui lühikeseks me ei tee telge, vastandid jäävad ikka, sest need on meie mõtlemises olevad vastandid.
- e. **Prügi inimeste meeltes.** Kõik representatsioonid on lastel ja ka paljudel täiskasvanutel laetud väga tugeva emotsionaalse laenguga.
 - i. Paljudel inimestel, kes kannatavad obsessiiv-kompulsiivse häire all, toob prügiga kokku puutumine kaasa ka „puhta“ objekti saastumise. Maha kukkunud rahakott võib mõnel inimesel maha jääda. Nendel inimestel on hirm saada saastunuks, muutuda ise seeläbi halvaks.
 - ii. Teistel prügiga seotud vaimsete probleemidega inimestel on jällegi praktiliselt võimatu midagi tunnistada prügiks. Kõike võib vaja minna – ka surnud täinahka.

13) Me võime kõiki peas olevaid mõisteid, representatsioone jne. **Mⁱ** kirjeldada matemaatilise hulga. Kui välise maailmas – üks prügikübe on prügi, peotäis prügi on prügi jne. Ehk me saame eristada erinevaid prügi olekuid ja koguseid, siis sisemaailmas on Prügiⁱ (prügi representatsioon meie

Uuesti valetaja paradoksist: kui keegi väidab, et ta valetab alati, kas ta räägib tõtt või valetab? Hulgateooria väldib seda paradoksi, sest hulgateoorias (nagu ka alateadvuses muuseas) ei ole eitust. Konkreetset sellest paradoksist rääkides on selle vältimiseks kaks lahendust. Üks on statistiline - me oleme harjunud "ümardama" (0,6 on ligikaudu 1 ja 1,4 on samuti ligikaudu 1.) Me teeme seda teaduses iga päev. Sotsiaalteadustes näitab testi usaldusväärsust selle

usaldusväärskoeffitsient. Et test oleks tõene, peab selle usaldusväärsus olema suurem kui 0,7. Inimese puhul, kes valetab 100 korral ja räägib tõtt ühel korral, võime öelda, et kui me võtame iga tema valetamist või tõe ütlemist testiks, siis on ta usaldusväärne valetaja. Tema usaldusväärskuse koeffitsient on selgelt üle 0,7.

Teine lahendus - inimene ütles tõtt, et ta valetab, kuid ta valetab, et valetab alati. Tõepoolest, keegi ei pea kõike valetama, piisab, kui osa väitest on vale.

Mõlemad lahendused põhinevad tegelikult sellel reeglil - "Kui see näeb välja nagu part, ujub nagu part ja praaksub nagu part, siis on see tõenäoliselt part".

Kujutame ette kilekotte, millel on Mona-Lisa ja milledest saab prügi. Seega – ühel päeval väärtus ja järgmisel praht? Ning Mona-Lisa, mida me alguses nimetasime vääramatu väärtusena on ikkagi praht??!

Apriorset (kogemusele eelnevat tingimusteta teadmist) pole olemas ja seda kahel põhjusel. Kui me lähemalt vaatame erinevaid apriorseid fakte:

- Ükski poissmees ei ole abielus (filosoofide lemmiknäide).
- $5+7=12$ (Kanti näide)

Siis me näeme, et kõik väited põhinevad kogemusel – poissmees saab olemas olla ainult tunnetatuna – see on poissmees. Kui vana peab olema poiss, et teda saaks pidada poissmeheks? Kas suhtes olev mees on veel poissmees? Kas kellegiga koos elav mees on poissmees? Kas ennast mehena defineeriv naine on poissmees kui ta elab koos naisega? Need kõik väited on targutavad ja me võime neid defineerida prügina, kuid need näitavad, et poissmees on teatud täpselt määramatu mõiste.

$5+7=12$ näide taandub aga $2+2=4$ näitele.